

ΤΑΞΕΙΔΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ¹⁾

ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ

Β. Χακιά ΑΒ
7 ΙΣ 1941
v. 65-82

21) Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ G. F. Abbott: *Record of Sir John Finse's, Embassy 1674—1681, London 1920.*

(Σελ. 93) Ἐξ μίλια μακρὰν τῆς Ἀδριανουπόλεως συνήντησαν τὸν Ἀγγλον πρεσβευτὴν Γάλλοι καὶ Ὑλλανδοί, κάτοικοι τοῦ Πέρα, οἱ ὁποῖοι εἶχον μεταβῆ διὰ περιοδείαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἄπλοῖ πολῖται, χωρὶς ἐπίσημον ἰδιότητα, προσετέθησαν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ πρεσβευτοῦ.

Συνεχίζομεν τὴν ὁδοπορίαν μας καὶ ἔνωρις μετὰ μεσημβρίαν, παρουσιάζονται ἔμπροσθέν μας μεγαλοπρεπεῖς θόλοι, ὑψηλοὶ λευκοὶ μιναρέδες, ὑποκόκκινοι ὄροφαι σκεπασμένα με κεραμίδια μεταξὺ πρασίνων φύλων—ὄνειρον ὠραιότητος πόλεως.

Δύο μίλια ἔξω τῆς μαγικῆς πόλεως, ὅπου ὠραῖον κίосκι εὗρίσκετο πλησίον ἀστραπτύσης βρύσεως, δωδεκάς ἀκολουθῶν ἀναμένον με δωδεκάδα ἀλόγων τοῦ Σουλτάνου· ὅλα τὰ ἄλογα λαμπρά, καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν πλουσίως κοσμημένα με χρυσὸν καὶ ἄργυρον· τὸ ἄλογον διὰ τὸν πρεσβευτὴν λάμπον ἀπὸ πολυτίμους λίθους καὶ μαργαρίτας ἀπαστρέφοντας. Ὁ πρεσβευτὴς καταβαίνων ἀπὸ τὴν sedia του ἱππεύει τὸν ὠραῖον ἵππον, ἔπεται ἡ ἀκολουθία του καὶ ἡ ἔφιππος συνοδεία ἐκκινεῖ. Δὲν προχωροῦν πολὺ καὶ τοὺς συναντᾷ τιμητικὴ φρουρὰ ἐξήντα τσαούσηδων ὑπὸ τὸν τσαούσμπαση. Αἱ δύο συνοδεῖαι ἀνταλλάσσουν τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις, ἡ τιμητικὴ φρουρὰ ἐπιστρέφει καὶ ἡ ἀκολουθία εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν. Ἦτο θριαμβευτικὴ εἴσοδος με οἶαν λαμπρότητα θὰ ἐπεθύμει τις. Πρῶτοι ἐβάδιζον οἱ τσαούσαι με τὰ ὑψηλὰ λευκὰ ἐπίσημά των σαρίκια ἀνά δύο. Μετ' αὐτοὺς ἱππευον ὁ τσαούσμπασης καὶ ὁ καπουτζίμπασης με ἐπισήμους στολάς, μακροὺς χιτῶνας χωρὶς μανίκια ἐκ χρυσοῦ με πλούσιον

1) Ὅρα «Θρητικά» Π' σ. 258—265.

περιθώριον γουναρικῶν. Ἡ ἐξοχότης του ἠκολούθει, προηγουμένων τῶν Γάλλων καὶ Ὀλλανδῶν ἐπισκεπτῶν. Τοὺς ἠκολούθουν οἱ Ἄγγλοι μὲ τοὺς ὑπηρέτας των. Κατόπιν οἱ liuk-bearers μὲ τὸν Sir Thomas Baines. Κατόπιν ἄμαξα συρομένη ἀπὸ ἐξ ἵππους. Ἡκολούθουν οἱ πρῶτοι διερμηνεῖς μὲ ἄμαξαν συρομένην ἀπὸ τέσσαρας ἵππους. Γενίτσαροι ἐστέκοντο εἰς τοὺς στενοὺς δρόμους ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἡ ἀκολουθία διήρχετο. Τὸ πᾶν ἐπεδείκνυε μεγαλοπρέπειαν. Μὲ αὐτὴν τὴν πομπὴν ἡ συνοδεία ἔφθασεν εἰς τὴν κατοικίαν τὴν προσωρισμένην διὰ τὴν ἐξοχότητά του. Ἄλλ' ἐκεῖ ὁ δηκτικὸς σαρκασμὸς εἰς τὸν ὅποιον, ὡς ἐλέχθη, ἡ τουρκικὴ ιδιοφυΐα ἐναβρύνεται ἔφερε ἀμέσως τὴν μεταβολήν.

«Ἡ οἰκία, λέγει ὁ αἰδεσ. John Covel) ἑξαλλος, χαρακτηρίζων μὲ ἀσυνήθη διὰ κληρικὸς εὐφραδειαν, ἦτο ἀθλιώτατος κατηραμένος τόπος, ὅπου θνητὸς ποτὲ ἔμενε. Ἐν Ἑβραϊκὸν σπῖτι, αὐτε κατὰ τὸ ἡμῖν ἀρκετὸν νὰ περιλάβῃ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ πρεσβυτοῦ—ἀπλούστατα φωλεὰ ψύλλων καὶ κορέων καὶ ποντικῶν, παντὸς εἶδους, μεγέθους καὶ δυσωδίας—περικυκλωμένη ἀπὸ μεγάλα καταγῶγια βραμερῶν ζωιδῶν Ἑβραίων».

Ἐκρηξις ὀργῆς κατέλαβεν τὸν πρεσβυτὴν ἐναντίον παντός, ἰδιαίτερος δὲ κατὰ τοῦ Signor Antonio Perone ὅστις εἶχε εἰς τὴν διάθεσίν του δύο μῆνας νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἀμοιβουσαν διαμονήν. Ὑβρισε τὸν δυστυχῆ δραγομάνον ἴσως κατὰ τρόπον, καθ' ὃν πρεσβυτῆς ποτὲ δὲν ὕβρισε. Ὁ Signor Antonio ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἐνδιαιτήμα του καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῇ μεσολαβῆσει τοῦ κ. Нуст τοῦ πρεσβυτέρου Ἄγγλου ἐμπόρου (oldest) συνεχωρήθη. Μετὰ τὴν ἀλησμόνητον διανυκτέρευσιν εἰς τὴν ἀνθυγεινὴν ἐκείνην κατασκήνωσιν ὁ Sir John ἔστειλε τὸν πρῶτον του δραγομάνον, τὸν σεβάσιμον Signor Giorgio Draperys εἰς τὸν Μέγαν Βεζύρη, νὰ τὸν παρακαλέσῃ διὰ καλλίτερον οἶκημα.

Μὲ μεγάλην προθυμίαν ὁ βεζύρης ἐξέβαλε πλούσιον Ἑβραῖον τῆς οἰκίας του. Καὶ ὁ πρεσβυτῆς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του καὶ τὸν ἐπιστήθιον του φίλον μετόκησεν ἐκεῖ, κρατῶν τὴν ἄλλην οἰκίαν διὰ τοὺς ὑπηρέτας του. Καὶ ὅλοι μετ' ὀλίγον μετόκησαν ἀλλοῦ.

Ἐν Ἀδριανουπόλει εὐρίσκοντο τότε διάφοροι ξένοι διπλωμάται. Ὁ κόμης Kindsberg πρεσβυτῆς τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος, τὸν ὅποιον ὁ πρεσβυτῆς τὸν ἐκάλει ambassador, τῆς μικρᾶς δημοκρατίας τῆς Ραγούσης καὶ ὁ κ. de la Croix β' γραμματεὺς τοῦ πρεσβυτοῦ τῆς Γαλλίας. Μόνον ὁ πρεσβυτῆς τῆς Ραγούσης ἔστειλε νὰ τὸν ὑποδεχθῆ ὅταν ἐπλησίαζε τὴν πόλιν. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφιξίν του, εἰς τῶν ἀκολούθων τοῦ Γερμανοῦ πρεσβυτοῦ ἦλθε νὰ τῷ ἀναγγείλῃ ὅτι ἡ ἐξοχότης του ἐπεθύμει

1) Ὁρα «Θρακικά» τόμ. IB', σελ. 30—33.

νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ. Ὁ Sir John ἀπήντησεν ὅτι ἡ κατοικία ὅπου ἔμεινε ἦτο τόσο ἐλεεινὴ ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῆ κανένα. Αἰτήσεις παρόμοιαι τοῦ Γάλλου διπλωμάτου ἔλαβον τὴν αὐτὴν ἀπάντησιν. Ὅταν μετέβη εἰς τὴν νέαν του κατοικίαν ὁ κόμης Kindsberg τὸν ἐπεσκέφθη. Ὁ Sir John τὸν ἀντεπεσκέφθη δύο ἡμέρας ἀργότερον. Οὕτω αἱ σχέσεις των ἀπέκτησαν οἰκειότητα. Τὸν προσεκάλει εἰς δεῖπνον καὶ ἀντιθέτως καὶ μετέβαινε συχνὰ εἰς ἐπίσκεψιν του. Ἄλλ' ὁ κ. Le Croix (sic) ἰσχυρίζετο ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβῆ εἰς ἐπίσκεψίν του ἅπαξ δὲν ἔγινε δεκτός. Τὴν προσβολὴν αὐτὴν ἀνεκόνωσεν εἰς τὸν κύριόν του (τὸν πρεσβευτὴν) καὶ ὅταν τῷ ἦλθον ὁδηγία, ὁ La Croix μετέβη εἰς ἐπίσκεψίν του, ζητῶν συγγνώμην. Οἱ λόγοι τοῦ Γάλλου καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεώς του ἔκαμαν ἐντύπωσιν εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Sir John.

Ἦτο εὐτύχημα ὅτι ὁ Finch ἀπέκτησε σχέσεις μὲ τὸν διπλωμάτᾳ αὐτούς. Ἡ συναναστροφή των θὰ συνετέλει πολὺ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὴν παραμονὴν του ὑποφερτὴν εἰς τοιοῦτον περιβάλλον. Οἱ Ἕλληνες λέγουσι «ἔξω κούκλα καὶ μέσα πανοῦκλα». Εἰς τὴν περιγραφὴν αὐτὴν θαυμασιῶς ἀντεπεκρίνετο ἡ Ἀδριανούπολις. Παρὰ τὸ ἀνάκτορον, τὰ τζαμιά, τὰ λουτρά καὶ παζάρια, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Ἀγγλοῦ ἐφημερίου τῆς πρεσβείας, ἡ πόλις ἦτο πολὺ ταπεινὴ καὶ ζωώδης καὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν παντὸς εἶδους καὶ ὑποστάσεως ξένοι, οἱ ὅποιοι συνέρρευσαν ἐκεῖ χάριν κέρδους ἢ διασκεδάσεως. «Καὶ ἀπὸ ὧν τὰς συνοικίας τῆς ρουπαρᾶς αὐτῆς καὶ πυκνῶς κατφικημένης πόλεως ἡ ρουπαρωτέρα καὶ μάλιστα πυκνῶς κατφικημένη συνοικία ἦτο ἡ Ἑβραϊκὴ, ὅπου οἱ ἡμέτεροι εἶχον καταλύσει. Ἐλεεινὴ συνοικία ἣτις ἔφερε ἀηδίαν εἰς κάθε αἴσθησιν καὶ εἰς κάθε στιγμὴν». Τὴν νύκτα ἦτο ἀδύνατον νὰ ἠσυχάσῃ τις. Ποντικὸι καὶ ποντικάκια, κορέοι καὶ ψύλλοι ἐντός, ἔξω κάρρα ἀναβαιοκαταβαίνοντα τὰ ἄνισα καλδιόματα καὶ λεγεῶνες σκύλων τῶν δρόμων γαυγίζοντες εἰς τὸ σελινόφως. Τὴν ἡμέραν καθὼς καὶ τὴν νύκτα «ἡ δυσωδία τῶν Ἑβραίων μᾶς παρεῖχε ὅχι μικρὰν δόσιν τοῦ καθαρηθρίου πυρός», ἀναφωνεῖ ὁ αἶδης. John. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ καινοφανὲς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπληρωσῇ τὸ αἶσθημα ἐλλείψεως ἀνέσεως καὶ τῆς προσβολῆς. Ἐντὸς ὀλιγώτερον τῆς ἐβδομάδος, μετὰ τὴν ἀφιξίν του ἐγένετο, δεκτός ἀπὸ τὸν M. Be. ζύργην εἰς ἀκρόασιν.

Ὁ λόρδος Winchilsea ἀνεχώρησε δι' Ἀδριανούπολιν τὴν 5ην Δεκεμβρίου 1661 καὶ τὴν 13 Ἰανουαρίου εἶχεν ἀνανεώσει τὰς διομολογήσεις μὲ ὄλας τὰς προσθήκας τὰς ὁποίας εἶχε δυνηθῆ νὰ ἐπιτύχῃ καὶ τὴν 23 ἰδίου εἶχε φθάσει ὀπίσω εἰς τὸ Πέρα. Ἡ ἀκρόασις τοῦ Sir John, ὅπως ἔλεγον ὅλοι οἱ ὄντες εἰς θέσιν νὰ γνωρίζουν, τὸν διεβεβαίωσεν ὅτι ἦτο πολὺ εὐγενὴς καὶ πολὺ ἔντιμος ἀκόμη καὶ ὁ πλέον κριτικὸς ὀφθαλμὸς δὲν ἠδύνατο ν' ἀνακαλύψῃ «μικρὸν σημεῖον» νὰ τὴν ἀμαυρώσῃ.

Ὅταν πρεσβευτὴς τις ἐγένετο δεκτὸς μὲ μεγάλην ἐπισημότητα δύο καθίσματα ἐτίθεντο εἰς τὸ daïs, ἐν διὰ τὸν πρεσβευτὴν καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὸν Βεζύρη. Ὅταν ἡ ἀκρόασις ἔφερε ὀλιγώτερον ἐπίσημον χαρακτήρα, ὁ Βεζύρης ἐκάθητο σταυροπόδι εἰς τὰ μαξιλάρια του εἰς τὴν κόχην καὶ διὰ τὸν πρεσβευτὴν ἔθετο σκαμνὶ εἰς τὸ daïs — τοῦτο εἶνε λεπτομέρεια τὴν ὁποίαν πρέπει τις νὰ ἐνθυμῆται. Εἰς τοιοῦτο σκαμνὶ ὁ Sir John ἐτοποθετήθη, ἐνῶ ἡ ἀκολουθία του ἴστατο ὀπισθεν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ δωματίου. Πέριξ εἰς τὸ δωμάτιον ἴσαντο πολλοὶ τσαοῦσαι καὶ ἄλλοι ἀκίνητοι καὶ σιωπῶντες. Μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας εἰσῆλθε ὁ Μ. Βεζύρης (Ἀχμέτ Κιουπρολῆς). Τὸ σκαμνὶ τοῦ πρεσβευτοῦ μετεφέρθη πλησιέστερον εἰς τὸν Βεζύρη καὶ ἀφοῦ ξανακάθισε ἡ ἐξοχότης του ἐπέδωκε τὴν βασιλικὴν ἐπιστολήν. Αἱ ἀμοιβαῖαι φιλοφρονήσεις ἀντηλλάγησαν διὰ τοῦ Δραγομάνου τῆς Πόρτας δρ. Μαυροκοδάτου, ὁ ὁποῖος ἴστατο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ σοφᾶ, εἰς στερεοτύπους φράσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον ὑποστῆ ἀλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ τότε εἰς τὸν πρεσβευτὴν καὶ τὸν Βεζύρη προσεφέρθη καφές, σερπέτι καὶ ἀρώματα. Τότε ὁ Sir John καὶ οἱ ἀκόλουθοί του περιβλήθησαν μὲ καφτάνια, (τιμητικὰς στολὰς, ρόβας, σὰν νικετρίνα καὶ στολισμένα μὲ μεγάλα κίτρινα ἄνθη, ἡμισελήνους καὶ ἄλλα στολιόδια). Το ὑλικὸν ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατασκευάζοντο διέφερε ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ εἰς ὃν ἐδίδοτο χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν ὕφασμα ἢ μεταξωτὸν μὲ περισσώτερον χρυσοῦν ἢ ἀσημι. (Κατόπιν ἀκολουθεῖ ἡ περιγραφή τῶν τελετῶν τῆς περιτομῆς, Μαΐου 11 μέχρι Μαΐου 25 καὶ γάμου Ἰουνίου 10 ἕως Ἰουλίου 2) (σελ. 105—113).

(Σελ. 106). Κατὰ τὰς τελετὰς τῆς περιτομῆς δὲν ὑπῆρχε καὶ ἔλλειψις χριστιανῶν προσηλύτων εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν ἐτοιμῶν νὰ περιτμηθοῦν.

(Σελ. 107). Ὑπῆρχον καὶ πυροτεχνήματα, τὰ ὁποῖα ἐδείκνυον τὴν τέχνην δύο ἀλλοθισπίτων, ἐνὸς Βενετοῦ καὶ ἐνὸς Ὀλλανδοῦ.

(Σελ. 119). Οἱ Ἰσπανοὶ Cordeliers τῆς Ἱερουσαλήμ ἔστειλαν εἰς Ἀδριανούπολιν (μετὰ τὸν φόνον δύο ἢ τριῶν Ἑλλήνων μοναχῶν τὸ Πάσχα τοῦ 1674) τὸν Padre Canizares, τὸν Κομμισάριον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, μὲ ἐπιστολὰς τοῦ Βασιλεῦς τῆς Βενετίας καὶ ἱκανὴν ποσότητα χρυσοῦ ἰδικοῦ του νὰ πράξῃ ὅτι ἠδύνατο παρὰ τῇ Πύλῃ. Οἱ Ἑλληνες ἀφ' ἐτέρου ἔστειλαν εἰς Ἀδριανούπολιν τὸ Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Δοσίθεον ἔχοντα τὸ Χάτι Σερίφ τοῦ 1673 καὶ ἀρκετὴν προμήθειαν χρυσοῦ νὰ ἐνεργήσῃ, ὥστε νὰ μὴ κατορθώσουν τιποτε οἱ Ἰσπανοὶ παρὰ τῇ Πύλῃ. Ἔτσι εἶχον τὰ πράγματα τὴν παραμονὴν τῆς ἀφίξεως τοῦ Sir John εἰς τὴν σιηνήν.

(Σελ. 123—127). Ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς εἶχεν ἤδη γράψει εἰς τὸν Finch (ἀπὸ Rama τῆς Παλαιστίνης) ὑπὲρ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ φρερίδων καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Φεβρουάριον τοῦ

1675, ἀφοῦ διώρθωσε τὰς διαφορὰς του μὲ τὸ Sir John ἀνενέωσε τὰς προσπάθειάς του διὰ νὰ τύχη τῆς συνεργασίας τοῦ Ἑγγλίου. Μὲ τὴν πρόθεσιν αὐτὴν κατὰ νοῦν, ἐπεσκέφθη τὸν Finch ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ τελευταίου δι' Ἀδριανούπολιν καὶ τὸν παρώτρυνε νὰ ὑπερασπίσῃ τοὺς καθολικοὺς φρέριδες παρὰ τῷ Μ. Βεζύρη καὶ τῷ Σουλτάνῳ, κατηγορῶν τοὺς Ἑλληνας ὡς ὀρμαθὸν ἀπὸ ἀπίστους προδότας ψεύστας καὶ τιποτένιους. Ὁ Βαῖλος τῶν Βενετῶν ὁμοίως ἐπλησίασε τὸν Ἑγγλιν πρεσβευτὴν μὲ τὸν ἴδιον σκοπὸν (Ἐν Ἑγγλίᾳ ἐβασίλευε τότε Κάρολος Β', ὅστις ἠνύκει τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Πάπαν). Οὕτως συνέβη, ὡς ὑπέρημαχος τῆς Παπῶσύνης νὰ μεταβῇ ὁ Sir John εἰς Ἀδριανούπολιν.

Οἱ φρέριδες τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔσπευσαν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶν καὶ ἐζητήσαν τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἑγγλίας, βεβαιώσαντες ὅτι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ δαπανήσουν πρὸς τοῦτο 15000 δολλάρια. Ὁ Sir John προθύμως συγκατετέθη εἰς τὸ αἶτημά των καὶ ὑπεσχέθη νὰ ἐνεργήσῃ ἀμέσως. Ὁ Sir John μᾶς λέγει ὅτι τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν του θὰ τὰ μετεχειρίζετο νὰ ἐπιτύχῃ Χάιι Σερίφ διὰ τὴν ἀναμφίβολον κτήσιν τῶν ἐν ἀντιλογία δικαίων. Ὁ Qudley North βεβαίωσεν ὅτι οἱ φρέριδες ἐπρότειναν καὶ ὁ πρεσβευτὴς ἐδέχθη νὰ προσθέσῃ χάριν των ἄρθρον εἰς τὰς διομολογήσεις, προσθέτων ὅτι ἐδειξαν εἰς τὸν Sir John τὸ ἄρθρον ὅπως τὸ ἐπεθύμουν ἔτοιμον ἰταλιστῶν καὶ τουρκιστί.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα ὁ Sir John ἀμέσως ἔτυχε ἰδιαιτέρας συναντήσεως μὲ τὸν κεχαγιάν καὶ τὸν ἠρώτησε ἂν ὑπελείφθησαν ἐλπίδες διὰ τοὺς καθολικοὺς φρέριδες. Τῷ ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ Μ. Βεζύρης ἔστειλε εἰς Ἱερουσαλὴμ νὰ πληροφορηθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος καὶ ὅτι ἡ ἀπόφασις ἣτις ἐδόθη δὲν θὰ ἐκτελεσθῇ ἕως οὗ ὁ ἀπεσταλμένος του ἐπιστρέψῃ. Συνεπῶς ὁ πρεσβευτὴς παρεκάλεσε νὰ μὴ κοινοποιηθῇ ἡ ἐκτέλεσις μέχρις οὗ ἤθελον ἀκούσει τι εἶχε νὰ πῇ ὑποδηλῶν ὅτι ἦτο ἔτοιμος νὰ παρουσιάσῃ 15000 λόγους. Ὁ κεχαγιάς μὲ τὸν προσηνέστερον δυνατὸν τρόπον παρεδέχθη ὅτι ὑπόθεσις ὑποστηριζομένη τόσον καλῶς ἤξιζε τῆς δεούσης προσοχῆς. Καὶ ὁ πρεσβευτὴς ἀνεχώρησε πεπεισμένος ὅτι αἱ δυσχέρειαι τῆς ὑποθέσεως εἶχον μεγάλως ἐξογκωθῆ. Μόνον ἐφοβεῖτο μήπως ἄλλος διπλωμάτης ἤθελε τὸν προλάβῃ.

Ὅπως ἀνεμένετο ὁ Ἑλλην Πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλὴμ ταχέως ἐπληροφόρηθη τὸ σχέδιον. Καὶ μέσον τοῦ συμπαιθῶς διακαιμένου ἐφημερίου τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας ἔτυχε συναντήσεως μὲ τὸν πρεσβευτὴν. Πλήρης συγκινήσεως ἡ Μακαριότις του ὑπενθύμισε τὴν ἐξοχότητά του τῆς προστασίας τὴν ὁποῖαν πάντοτε οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀπὸ τὴν Ἑγγλίαν καὶ ἐπεθύμει ἡ ἐξοχότης του νὰ τὴν ἐξακολουθήσῃ. Ὁ Finch ἀπήντησε μὲ λίαν προσηνεῖς ἐκφράσεις ὅτι ἡ ἐπιθυμία του ἦτο νὰ ἐναρμονίσῃ τὴν δια-

φορὰν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν καθολικῶν. Ὅτι ἔπρεπε νὰ δεχθοῦν ὅ,τι ἦτο δίκαιον καὶ λογικὸν καὶ διὰ μακρῶν ὑπεστήριξε τοὺς καθολικοὺς.

Ὁ Πατριάρχης ἀνεχώρησε πολὺ δυσαραστημένος. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔγραψε ὅτι δὲν ἠσθάνετο καλὰ τὸν ἑαυτὸν του νὰ ἐπισκεφθῆ ἑπισημικῶς τὴν ἐξοχότητά του, ἀλλ' ἐζήτησε νὰ τῷ σταλῆ ὁ κ. Covel [ὁ ἐφημέριος] διότι ἐπεθύμει νὰ εἴπῃ μερικὰ πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθοῦν εἰς ἐπιστολήν.

Ὅτε μετέβη ὁ Covel, ὁ Δοσίθεος τῷ εἶπε ἀπεριφράστως ὅτι ἐγνώριζε ὅτι ὁ πρεσβευτὴς ἀνέλαβε τὸ μέρος τῶν καθολικῶν διὰ χρήματα καὶ ὅτι ἦτο ἀποφασισμένος νὰ γράψῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας καὶ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Canterbury περὶ τούτου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁμοῦ γράμματα ἔφθασαν εἰς τὸν πρεσβευτὴν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν ὅτι οἱ ὑπὲρ τοῦ καθολικισμοῦ προσπάθειαι ἦσαν εἰς κακὸν δρόμον. Τὸ Κοινοβούλιον τὴν 13 Ἀπριλίου 1675 ἐψήφισε νέον νόμον κατὰ τῆς παπωσύνης. Ὑπὸ αὐτὰς τὰς περιστάσεις ἡ ἐξοχότης του ἐνόμισε καλὸν νὰ μετριάζῃ τὸν ἐνθουσιασμόν του διὰ τοὺς Cordeliers καὶ ἤρχισε λέγων ὅτι δὲν θὰ προσέθετε ἄρθρον ὑπὲρ αὐτῶν εἰς τὰς διομολογήσεις ἀλλὰ προσεπάθει νὰ ἐπιτύχῃ Χατὶ Σερὸν ὑπὲρ αὐτῶν. Εἰς τὴν ἀλλαγὴν αὐτὴν τῆς στάσεώς του οἱ Φερίδες ἐθροισθησαν πολὺ καὶ τὸν ἐβίασαν νὰ ἐκκληρώσῃ τὴν ἀρχικὴν του υποσχέσιν καὶ τοῦ προσέφεραν περισσώτερα χρήματα. Εὐρέθησαν ὁμοῦ ἠναγκασμένοι νὰ μείνουν εὐχαριστημένοι μὲ τὸ ὅτι ὁ Sir John τοὺς ὑπεσχέθη. Καὶ δι' αὐτὸ ἀκόμη ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ περιμένουν.

(Σελ. 131). Ὁ πρεσβευτὴς εἶχε μεγάλον ἀγγλικὸν σκύλον, ὁ ὁποῖος κατέβαλλε μόνος του ἀρκούδας μεγάλων διαστάσεων καὶ ἀγριότητος. Γνωρίζων τοῦ κυνηγοῦ Σουλτάνου τὰς ἐπιθυμίας ἔσπευσε νὰ τῷ στείλῃ τὸν ἄγριον αὐτὸν σκύλον ὡς δῶρον, τὸ ὁποῖον πολὺ ἠδύναστον τὸν Σουλτάνον.

Κατὰ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει διαμονὴν τοῦ Sir John ἡ μέθη μεταξὺ τῶν Τούρκων ἦτο κοινὴ εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ ἰδίως ἐξεδηλοῦτο εἰς τοὺς κύκλους τῆς αὐλῆς. Μὲ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Μουφτῆ σχεδὸν δὲν ὑπῆρχε ἄλλος νηφάλιος μεγαστάν. Εἶδον, γράφει, ὁ ἐφημέριος τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας τὸν Βεζύρην ὡς ἐκ τούτου πολλὰκις ἄρρωστον. Δυστυχῶς τοῦτο ἦτο ἀληθέστατον. Ἐπομένως μὲ κρασί προσεπάθει νὰ θέλξῃ ὁ Sir John ὅσους οἱ δραγοῦνται του ἠνώχλουν. Τοὺς ἔστειλε κατὰ διαλείμματα δείγματα ἀπὸ τὴν ἀποθήκην του καὶ πάντοτε ἠρώτα πῶς τὰ ἐξετίμουν. Τὰ κρασιά του, τῆς Φλωρεντίας δὲν τοὺς ἤρεσκον ἀρκετὰ καλὰ τὰ κρασιά ἀπὸ τὴν ἐπικράτειαν τοῦ πάπα· τὸ κρασί ὁμοῦ τὸ ὁποῖον ἔφερον μαζί μου, ἐξαιρετικῶς ἐξετιμᾶτο καὶ κανὲν ἄλλο δὲν ἐθεωρεῖτο ἐφάμιλλόν του. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔδωκα εἰς τὸν Βεζύρην ὅλο ὅσο εἶχον, ἐκτὸς

μᾶς διπλῆς μοτιίλιας, τὴν ὁποίαν ἐκράτησα νὰ πῶ εἰς ὑγίαν τῆς μεγαλειότητός κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν ὁποίαν ἤθελον λάβει τὰς διομολογήσεις μου. Ὁ τρόπος αὐτὸς μὲ τὸν ὁποῖον ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς Τούρκους ἦτο τόσον καινοφανής, ὥστε ἐπέφερε τὴν προσοχὴν τῶν συναδέλφων του.

Καὶ ἐπὶ ἄλλου ἀντικειμένου ὁμοίως ὁ Sir John ἐδείχθη ἀδιαφορῶν εἰς τὴν γνώμην τῶν γειτόνων του. Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν εὐρίσκετο εἰς ἐξώλης Ἰταλὸς ἀλλαξοπιστήσας, ὁ κόμης Bocareschi· τὴν ὄλως ἀνεπιθύμητον αὐτὴν γνωριμίαν ὁ πρεσβευτὴς τὴν συνεμερίζετο μὲ τὸν αἰδεσ. John Covel. Ὁ Ἄγγλος ἐφημέριος ἐγνώριζε τὸν Κόμητα ἐπὶ ἔτη καὶ δὲν ἐλανθάνετο εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἀτόμου τούτου. Αὐτὸς ὁ Bocareschi, ἔγραφε, ἦτο παρ᾿ αἰσίτος, ἀστειὸς, εἶχε ὀλίγην παιδείαν καὶ ἐγνώριζε τελείως τὰ λατινικά, ἀλλ' ἔνεκα τῶν ἀθλίων προδοτικῶν του κατορθωμάτων ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν ὄλων τῶν πρεσβευτῶν. Ἀλλὰ καίτοι ἐγνώριζε τὸν Ἰταλὸν ὡς ἄθλιο κορμὶ καὶ ὡς κτῆνος, ὅπως τὸν ὀνομάζει, ἐν τούτοις τὸν μετεχειρίζετο διότι ὁ τυχοδιώκτης ἦτο *putefertika* καὶ ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς πολλὰ μέρη τὰ ὁποῖα ὁ αἰδεσ. John ἐπεθύμει νὰ ἐξερευνήσῃ. Μὲ τοιοῦτους σκοποὺς τῶρα καὶ ἡ ἐξοχότης του ἐφιλοξένει τὸν ἄθλιον κόμητα εἰς τὸ τραπέζι του σχεδὸν καθ' ἑκάστην.

(Σελ. 136—8) Ἐξεδηλώθη πανώλης ἐν Ἀδριανουπόλει, ὁ Σουλτάνος καταφεύγει εἰς τὸ Ἄκ-Βουνάρ. Ὁ πρεσβευτὴς εἰς τὸ Καραγάτς.

(Σελ. 138) Ἐπὶ τέλους ὁ Σουλτάνος ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἀνάκτορά του εἰς Ἀδριανούπολιν διὰ νὰ τῷ δώσῃ ἀκρόασιν καὶ τὴν 27 Ἰουλίου μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς, δύο τσαοῦσαι φθάνουν εἰς Καραγάτς νὰ ὀδηγήσουν τὴν ἐξοχότητά του. Ἀκολουθεῖ μὲ τοὺς συνοδοὺς του, τοὺς ἀπεσταλμένους μέχρι τῆς εἰσόδου τῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄρδα ξυλίνης γεφύρας καὶ ἀγαμένουν ἐκεῖ τοὺς λοιποὺς τσαούσηδες, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὴν τιμητικὴν φρουράν. Καὶ τότε διελθόντες τὴν γέφυραν ἐπιβαίνουν τῶν ἀλόγων τῶν καὶ ἐκκινοῦν μὲ τὰ χαράγματα.

(Σελ. 148) Ἰαθ' ὄλας τὰς διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου τὸ Καραγάτς ἦτο γνωστὸν καταφύγιον διὰ τοὺς πότας. Κατὰ διαστήματα ὁ ἀγὰς τῶν γενιτσάρων μετέβαιναν ἐκεῖ νὰ ἰδῇ ἂν ὁ νόμος τηρεῖται. Ἐπειδὴ ὅμως ἐτησίως ἀπελάμβανε 10000 τοῦλάχιστον δολλάρια ἀπὸ τοὺς παραβάτας, εἰδοποιεῖ αὐτοὺς μίαν τοῦλάχιστον ὥραν πρὸ τῆς ἀφίξεώς του. Ὁ μεγαλειέτερος διανομεὺς οἰνοπνευματικῆς παρηγορίας τοῦ χωρίου, φίλος τοῦ ἄγγλου ἐφημερίου Covel, ἦτο ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος ἔθετε τὸ ἐμπόρευμά του ἐν ἀσφαλείᾳ κρύπτων αὐτὸ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Οἱ Ἄγγλοι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Τούρκους νὰ τοὺς ὑπερβάλουν εἰς αὐτό. Καὶ ἐπομένως ἐπινον ἀφθόνως ὡς νὰ εὗρουν παρηγορίαν καὶ πνίξουν τοὺς φόβους τῶν διὰ τὴν πανώλην.

(Σελ. 151) Οἱ Cordeliers [Ἴσπανοὶ Φερίδες τῆς Ἱερουσαλήμ] καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἔμειναν μετὰ τὸν Sir John πληροῦντες τὰ ὄρα του ἡμέραν καὶ νύκτα μετὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῆς τύχης των.

(Σελ. 153—157) Εἰς τὸν ἱππότην [Sir Thomas Baines] ἔλαχε ἡ μοῖρα νὰ συναντήσῃ μίαν μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαν φυσιογνωμίαν—τὸν λίαν τιμώμενον καὶ ἀπεχθῆ Σείχ Βανῆ ἐφένδην, πρῶτον σύμβουλον καὶ ἱεροκήρυκα τοῦ Σουλτάνου, ἅγιον ἄνθρωπον ὅστις ἐγνώριζε πῶς νὰ διατηρῇ τὴν αὐτοκρατορικὴν εὐνοίαν καθησυχάζων τὴν αὐτοκρατορικὴν συνείδησιν ἐπὶ τοιούτων σημείων δηλ. πῶς νὰ διαθέτῃ τις διὰ τὸ κυνήγιον καὶ τὸ χαρέμι ὅ,τι ἦτο προωρισμένον διὰ τὸ κράτος. Ὁ Μ. Βεζύρης Ἀχμέτ Κιουπροῦλῆ ἀπέφυγε φρονίμως νὰ κάμῃ ἀνταγωνισμὸν εἰς τὸν φημισμένον αὐτὸν ἅγιον, λαμβάνων αὐτὸν ὡς συνεργάτην. Ὁ Βανῆ, ὅπως μᾶς τὸν περιέγραφε ὁ αἰδес. John, ἦτο ἀπεχθής, καμπουράκος μετὰ ζουριασμένους μῦς, καὶ τὸ ἕνα του μάτι μικρότερον τοῦ ἄλλου, ὡς ἂν εἶχε μαζεύσῃ στὴ μπουγάδα, πὸ ἀσχημομούρην ἅγιον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῇ τις. Ὁ Βανῆς ἦτο φανατισμένος διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἀγνοίαν. Δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ ἀποφανθῇ τις ποῖον ἐκ τῶν ἀκαθάρτων ἐμίσει περισσότερο, τὸν μωαμεθανὸν αἰρετικὸν ἢ τὸν ἄπιστον χριστιανόν. Ὅπως ἴσως μεταξὺ τῶν τελευταίων εὐρίσκοντο τὰ ἐκλεκτότερα τῶν θύματα. Ἀκόμη ἀπὸ τὸ 1661 εἶχε κηρύξει ὅτι ἡ κατάπτωσις τῆς οὐθμανικῆς αὐτοκρατορίας ὀφειλετο εἰς τὴν μεγάλην ἐλευθερίαν, ἡ ὁποία ἐπιτρέπετο εἰς τοὺς χριστιανούς ὑπηκόους νὰ ζοῦν μεταξὺ τῶν Τούρκων καὶ νὰ τοὺς προμηθεύουν κρασί. Αἱ πυρκαϊαὶ καθὼς καὶ αἱ ἐπιδημίαι αἱ ὁποῖαι μετεδόθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινὴν ἀπεδίδοντο ὁμοίως εἰς τὴν θεῖαν ὀργὴν ὡς συνέπεια τῆς τοιαύτης ἀναρμόστου ἀνεκτικότητος. Κατὰ προτροπὴν του ἐξεδόθησαν αὐτοκρατορικαὶ διαταγαὶ ἀπαγορεύουσαι τὴν ἀνοικοδόμησιν ἡρειπωμένων ἐκκλησιῶν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ κρασιοῦ. Καὶ ἐνῶ ὁ Σουλτάνος ἠθέλε νὰ τιμωρῇ διὰ θανατικῆς ποινῆς τοὺς οἰνοπότας, ὁ Σείχης τοὺς ὑπέσχετο αἰωνίαν τιμωρίαν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Κάθε Παρασκευὴν ἄφριζε πότε εἰς ἕνα τζαμί καὶ πότε εἰς ἄλλο, καὶ ὁ Σουλτάνος ὁ ἴδιος ἦτο προσεκτικὸς ἀκροατῆς εἰς τὰ κηρύγματά του. Ὅπως ἴσως λυπεῖται τις ὅταν μανθάνῃ ὅτι ὁ Βανῆ ἐφέντης κατέπινε ἐν τῷ κρυπτῷ μεγάλας ποσότητας τοῦ ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἀνεθεμάτιζε. Δυνατὸν ἐν τούτοις δι' αὐτόν, ὅπως συμβαίνει καὶ μετὰ ἄλλους ἁγίους ἀνθρώπους, νὰ ἔδιδεν ἰδίαν ἄδειαν εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐθεώρει ὅτι, ἐπιθυμία αἱ ὁποῖαι εἰς κοινὸν θνητὸν ἦσαν ἀμάρτημα, ἦσαν ἐπιτετραμμέναι εἰς ἕνα ἅγιον ἄνθρωπον.

Εἰς ἀπὸ τοὺς δραγομένους τοῦ Sir John καὶ ὁ ἀποστάτης κόμης Bocareschi ἐστάλησαν νὰ τὸν ζητήσωσι συνέντευξιν. Ἐφρασαν τὴν ἀπάντησιν ὅτι ὁ Sir Thomas θὰ ἐγένετο εὐμένως δεκτός. Πράγματι μετέβη καὶ

προσεφέρθη κατὰ τρόπον ἀποδεικνύοντα ὅτι δὲν ἦτο τόσα ἔτη εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν χωρὶς νὰ ἐπωφεληθῆ τῆς πείρας του. Μὲ ἐξαιρέτον εὐφυΐαν προσέβαλε τὸν Σεῖχην εἰς τὴν ἀδυναμίαν του θέσας εἰς αὐτὸν ἐρωτήσεις εἰς τρόπον δεικνύοντα ὅτι ὁ ἐρωτῶν ὑπεκαίετο ἀπὸ ἰσχυρᾶς δίψης νὰ διαφωτισθῆ. "Ἐχουν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ ψυχᾶς τῶν αὐτῶν διαστάσεων ὅπως οἱ ἄνδρες; Αἱ γυναῖκες θὰ ἐτύγγανον εἰσόδου εἰς τὸν Παράδεισον; Ποῖοι μὴ πιστοὶ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν ἀνεκτοί, νὰ ζοῦν μεταξὺ τῶν ἀληθινῶν πιστῶν; "Ἐνας καλὸς Χριστιανὸς εἶχε ἐλπίδα νὰ σωθῆ; "Ὁ Σεῖχης μερικὰς τῶν ἐρωτήσεων αὐτῶν τὰς εὔρε μᾶλλον ἐνοχλητικὰς καὶ αἱ ἀπαντήσεις του ὡς ἐκ τούτου ἦσαν ἀόριστοι. Εἰς ἄλλας ὅμως αἱ ἀπαντήσεις του ἦσαν τόσον ἀκριβολόγοι καὶ ἐμφαντικὰ ὅπως ἀρμόζουν εἰς ἔχοντα ἀπ' εὐθείας εἰσοδὸν εἰς τὰ βαθύτατα μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Ἐφαίνετο εὐχαριστημένος νὰ ἐπιδεικνύη τὰς ἰδιαιτέρας του ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων πληροφορίας καὶ τῷ ἐπροξένησε χαρὰν ὅτι εὐρέθη ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς νὰ τῷ παράσχῃ τὴν εὐκαιρίαν αὐτήν. Ὁ πολύμητις ἱππότης ἐπωφελήθη τῆς ἐπιτυχίας του καὶ ἔγινε ἐμπιστευτικὸς. Ἐξωμολογήθη εἰς τὸν Σεῖχην τί εἶδος Χριστιανὸς ἦτο, ὅτι ἐπροτίμα τὸν θάνατον ἢ νὰ προσκυνήσῃ εἰκόνας σταυροῦ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐλάτρευε ἕνα μόνον Θεὸν καὶ ἐπίστευε ὅτι ὁ Μωαμεθανὸς ὅστις ἔζη συμφώνως μὲ τὸν Θεῖον νόμον θὰ ξωζέτο. Καὶ ὁ ἴδιος ποτε δὲν θὰ ἐτσουρούφιζε οὔτε μίαν τρίχαν κανενὸς Μωαμεθανοῦ ἕνεκα τῆς θρησκείας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας θὰ τῷ ἐφαίνετο Χριστιανὸς καὶ τῷ ἔδειχνε τὴν ἀγάπην του μὲ κάθε τρόπον.

Ἀκούσαντες τὴν ὁμολογίαν αὐτὴν τῆς πίστεως ὅλοι οἱ παρόντες ἀνέκραξαν «'Εὐ ἀδάμ» ¹⁾. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὁ ἅγιος ἄνθρωπος ἐφρόντισε νὰ εἶνε πλεῖστοι παρόντες. Ὁ Βανῆ ἐφένδης ἀπὸ τὴν συγκίνησιν του ἔχυσε δάκρυα καὶ ἐξωμολογήθη ὅτι οὐδέποτε ἐνόμιζε ὅτι ἦτο δυνατὸν Χριστιανὸς νὰ πλησιάσῃ τόσον πρὸς ἕνα Μωαμεθανὸν εἰς τὴν πίστιν του. Ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα ἡ πραγματικὴ τελειότης ὑφίσταται μόνον εἰς τὸν Μουσοῦλμανισμόν.

Ἄλλ' εὐτυχῶς ὁ Sir Thomas ἔνευσε ἀρνητικῶς μὲ παθητικὸν ὕφος. Εἶπε ὅτι τώρα ἔχει ὑπερβῆ τὸ ὅδιον ἔτος, τὰ ὁστὰ του εἶχον τραχυνθῆ καὶ ὁμοίως αἱ ἰδέαι του. Ἐπομένως ἦτο τι δύσκολον καὶ μάλιστα διὰ κάτι τὸ ὁποῖον θὰ ἀπῆτει χρόνον νὰ ἀνακατατάξῃ τὰς σκέψεις του. Ἐν τούτοις ὁ Βανῆς δὲν ἀπηλπίσθη νὰ τελεσφορήσῃ τὴν ἐκπαίδευσιν τοιοῦτου εὐέλπιδος ἀκροατοῦ. Τὸν προσεκάλεσε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ καὶ πάλιν ἐγκυόμενος εἰς αὐτὸν τελείαν ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν λόγου. Ἄλλ' ὁ παράνομος ἱππότης

1) Φρ. Τουρκικὴ=καλὸς ἄνθρωπος.

της δὲν ξαναπῆγε εἰς τὴν ἐπίσκεψιν. Ἐν ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα εἰς τὸν παράδεισον τοῦ Μωάμεθ ἦγε μέσον τῶν πανωλικῶν δρόμων τῆς Ἀδριανουπόλεως, προὔτιμα νὰ μείνη ἔξω τοῦ νυμφῶνος. Ἐξηκολούθησε ὅμως τὴν συζήτησιν μέσφ τοῦ ἀθλίου κόμητος, ἕως οὗ ὁ Βανῆς (ἔχων καλλιτέραν διάκρισιν) ὑπεδήλωσε ὅτι ὁ Bocageschi δὲν ἦτο κατάλληλον μέσον πρὸς διοχέτευσιν θείων ἀληθειῶν καὶ ἐπεθύμει ἂν ὁ ἱπότης εἶχε νὰ κάμη καὶ ἄλλας ἐρωτήσεις νὰ τὰς υποβάλλῃ ἐγγράφως καὶ ὁ ἴδιος ὁμοίως θὰ εἶδιδε ἐγγράφως τὰς ἀπαντήσεις του. Ὁ δόλιος ὅμως ἱπότης εἶχε ἀρκούντως διαφωτισθῆ.

(Σελ. 158—159) Ὅταν ἀργότερον οἱ δραγουμάνοι τοῦ Πρεσβευτοῦ μετέβησαν εἰς τὸν κεχαγὴν νὰ λάβουν τὴν ἀπάντησιν του διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν καθολικῶν φρέριδων, ἔφερον τὴν εἶδησιν ὅτι ἡ ἐξοχότης του θὰ πράξῃ φρόνιμα νὰ παραιτηθῆ πάσης ἐλπίδος ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ὁ Βεζύρης δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πεισθῆ, ὅτι εἶνε δυνατὸν ν' ἀναβάλῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως [ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησίας] περισσότερον, διότι ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ ὁ ἀπεσταλμένος του. Εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐκδώσῃ τὸ πρόσταγμα τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀμέσως νὰ τὸ ἐκτελέσῃ.

Ὁ Sir John ἔφερε τὴν ἀποτυχίαν του ἐν γαλήνῃ. Καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ μειώσῃ τὸ μέγεθος τῆς ἀποτυχίας του ἔγραφε εἰς τὸν ἀρχιγραμματέα τῆς ἐπικρατείας: «Θ' ἀπορήσετε πῶς τόσοσιν μέγας θόρυβος ἔχει γίνῃ διὰ τόσῃν ἐπουσιώδη ὑπόθεσιν. Καθόσον οἱ καθολικοὶ μοναχοὶ οἵτινες ἐπεμελοῦντο τῶν Ἁγίων Προσκυνημάτων ἐν Ἱερουσαλὴμ πρέπει νὰ θεωροῦνται ὡς ζῶντες εἰς τὸ κλίμα τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ ἐπομένως ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὀρθοδόξου Πατριάρχου. Ἡ τοιαύτη δικαιοδοσία τοῦ ὀρθοδόξου Πατριάρχου θὰ ἐγίνετο κατάδηλος ὡς ἐξῆς. Ὅταν τὸ Πάσχα τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν Λατίνων συμπέσῃ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, αἱ ἀκολουθίαι τῶν Βαίων καὶ τῶν Ἀναστάσεων θὰ ἐτελοῦντο πρῶτον ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων καὶ πρὸς τούτοις οἱ Λατίνοι θὰ πρέπη νὰ καταβάλλουν μικρὸν χρηματικὸν ποσόν. Ἀλλ' οἱ καθολικοὶ μοναχοὶ θεωροῦν ἀμφοτέρω ὡς ὑποδηλοῦντα τὴν ἄρνησιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Πάπα. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἄλλα θὰ ἐξηκολούθουν νὰ νέμονται τῶν μοναστηρίων των καὶ τὴν ἐλευθέραν ἐκτέλεσιν τῆς λειτουργίας των ὅπως καὶ πρὶν».

(Σελ. 172—174). Ἡ διαμονὴ τοῦ ἄγγλου πρεσβευτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 10 Μαΐου μέχρι τῆς 16 (;) Σεπτεμβρίου 1675.

22) Ἐπιστολὴ ἐξ Ἀδριανουπόλεως τῆς *Lady Montagu* πρὸς τὴν *Miss Chiswell* 1717 διὰ τὴν θεραπείαν τῆς εὐλογίας δι' ἐμβολιασμοῦ¹⁾.

Τὸ Σελημιέ, ἡ Λαΐδη Μαρία Montagu ἐθεώρει ὡς τὸ ὠραιότερον οἰκοδόμημα τὸ ὁποῖον ἔχει ἰδεῖ.

Ἀναφορικῶς μὲ τὴν εὐλογίαν περὶ τὸ 1717, ἡ Λαΐδη Μαρία ἐφημίσθη καὶ ἔτυχε τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν συμπατριωτῶν της, «ἐπιτυχῶς εἰσάξασα, κατὰ τὰ γραφόμενα τοῦ μνημείου της, εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Lichfield, ἀπὸ τὴν Τουρκίαν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τὴν σωτήριον τέχνην τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῆς εὐλογίας».

Ἴδου πῶς περιγράφει τὸν τρόπον, γράφουσα εἰς φίλην της ἐξ Ἀδριανουπόλεως :

Θὰ σᾶς εἶπω κάτι, τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς ἔκαμνε νὰ ἐπιθυμήτε νὰ εἴσθε καὶ ἐσεῖς ἐδῶ.

Ἡ εὐλογία τόσον θανατηφόρος καὶ τόσον διαδεδομένη μεταξὺ ἡμῶν ἐδῶ εἶνε τελείως ἀβλαβής, διὰ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ἐμβολιασμοῦ, ὅπως τὸν ἀποκαλοῦν. Ὑπάρχουν μερικαὶ γραφαὶ, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται κάθε φθινόπωρον κατὰ Σεπτέμβριον μὲ τὸν ἐμβολιασμόν, ὅτε ἡ πολὺ ζέστη ἔχει παύσει. Ὁ κόσμος στέλλει ὁ εἰς τὸν ἄλλον νὰ μάθουν ἂν μέλος τι τῆς οἰκογενείας των σκέπτεται νὰ ἐμβολιασθῇ. Ὅταν συναθροισθοῦν πρὸς τοῦτο δέκα πέντε ἢ δέκα ἕξ, ἡ γραία εὐχεταί με κέλφος καρίου γεμάτο μὲ τὸν ὀρὸν τῆς καλλιτέρας ποιότητος, καὶ ἐρωτᾷ ποίαν φλέβα προτιμᾷ ν' ἀνοιχθῇ. Ἀμέσως ἀνοίγει, ἐκείνην τὴν ὁποίαν τῆς ὑπεδείχθη μὲ μεγάλην βελόνην, ἡ ὁποία δὲν σᾶς πονεῖ περισσότερον ἀπὸ κοινὴν τσαγκρουριάν, καὶ μεταδίδει εἰς τὴν φλέβην τόσον ὀρὸν ὅσον δύναται νὰ κρατήσῃ ἢ κεφαλὴ τῆς βελόνης. Ἀμέσως κατόπιν δένει τὴν πληγὴν σκεπάζουσα αὐτὴν μὲ κοῖλον τεμάχιον τσεφλίου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀνοίγει τέσσαρας ἢ πέντε φλέβας.

Οἱ Ἕλληνες ἔχουν συνήθως τὴν πρόληψιν ν' ἀνοίγουν μίαν εἰς τὸ μέσον τοῦ μετώπου, μίαν εἰς ἐκάτερον βραχίονα καὶ μίαν εἰς τὸ στήθος, ὥστε νὰ σχηματίζουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Τοῦτο ὅμως ἔχει πολὺ κακὴν συνέπειαν· ὅλαι αὐταὶ αἱ πληγαὶ ἀφήνουν μικρὰ σημεῖα καὶ τὸ ἀποφεύγουν ὅσοι δὲν εἶνε προληπτικοί, οἱ ὁποῖοι προτιμοῦν νὰ τὰ ἔχουν εἰς τὰ σκέλη ἢ εἰς τὰ μέρη τοῦ βραχίονος τὰ ὁποῖα καλύπτονται. Τὰ παιδιὰ ἢ οἱ ἐμβολιασθέντες εἰς νεαρὰν ἡλικίαν παίζουν τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας

1) Ἀπὸ τὰ βιβλία, *Lady Montague Letters*, London 1861, τομ. I σελ. 308-309 καὶ *Harry Charles Luke, Assistant Governal of Jerusalem: Anatolien*, London 1924 σελ. 47-49.

καὶ ἀπολαμβάνουν ἄκρας ὑγείας μέχρι τῆς ὀγδόης ἡμέρας. Τότε ἄρχεται ὁ πυρετός νὰ τοὺς καταλαμβάνη ὅποτε μένουσιν κλιτήρεις δύο ἡμέρας, σπανίως τρεῖς. Τότε εἰς τὸ πρόσωπον βγάζουσιν σημεῖα τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε περισσότερα τῶν εἴκοσι, τριάντα, καὶ τὰ ὁποῖα κατόπιν δὲν ἀφίνοῦν ἴχνη. Ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπολαμβάνουσιν πάλιν ἄκρας ὑγείας, ὅπως καὶ πρὸ τῆς ἀσθενείας τῶν.

Ὅπου ἔχουσιν πληρωθεῖ, παραμένονσιν ἀνοικταὶ πληγαὶ καὶ τρέχουσιν ὅταν ὑψώνεται ὁ πυρετός, καὶ τοῦτο δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι προξενεῖ μεγάλην ἀνακούφισιν. Κατ' ἔτος χιλιάδες ὑφίστανται τὸν ἐμβολιασμὸν αὐτόν, καὶ ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς λέγει ἐν θυμηδίᾳ, ὅτι ἐδῶ διὰ διασκέδασιν κάμουν τὸν ἐμβολιασμὸν, ὅπως κάμουν εἰς ἄλλα μέρη λουτρά! Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα θανάτου ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. Δύνασθε νὰ εἰσθε βεβαίᾳ ὅτι εἶμαι πεπεισμένη περὶ τοῦ ἀκινδύνου τοῦ πειράματος καθὼς προτίθεμαι νὰ τὸ δοκιμάσω εἰς τὸν ἀγαπητόν μου μικρὸν υἱόν. Εἶμαι ἀρκετὰ πατριῶτις νὰ λάβω τὸν κόπον νὰ διαδώσω τὴν χρήσιμον αὐτὴν ἐφεύρεσιν εἰς Ἀγγλίαν. Καὶ δὲν θέλω λείπει νὰ γράψω εἰς μερικοὺς ἐκ τῶν ἰατρῶν μας λίαν λεπτομερῶς ἐπὶ τούτου, ἅν ἐγγράζον μερικοὺς ἐξ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι, θὰ εἶχον τόσην ἀρετὴν νὰ καταστρέψωσι τόσον σπουδαῖον κλάδον τῶν ἐσόδων τῶν, χάριν τοῦ καλοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ ἡ ἀσθένεια αὐτὴ εἶνε πολὺ εὐεργετικὴ εἰς αὐτοὺς, ὅστε νὰ προξενήσῃ τὴν κατακραυγὴν κατὰ τοῦ θαρραλέου ἐκείνου προσώπου, τὸ ὁποῖον θ' ἀνελάμβανε νὰ θέσῃ τέρατα εἰς αὐτήν. Ἴσως, ἂν ζήσω καὶ ἐπιστρέψω, θὰ ἔχω τὸ θάρρος νὰ κηρύξω τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν.

Ὅστε θαύμαζε τὸν ἡρωϊσμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς φίλης σου κλπ.

Ἡ Λαίδη Montagu ¹⁾ ἐκ τοῦ χωρίου Βελιγραδίου, γράφει εἰς τὸν σύζυγόν της κ. Wortley Montagu εἰς Πέραν τὰ ἑξῆς:

Κ.. Τὸ παιδί ἐμβολιάστηκε τὴν περασμένην Τρίτην καὶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν τραγοῦναι καὶ παίζει καὶ εἶνε πολὺ ἀνυπόμονο διὰ τὸ δειλινόν του φαγητόν. Παρακαλῶ τὸν Θεόν καὶ εἰς τὸ ἄλλο μου νὰ εἶνε ἐξ Ἰσου ἐπιτυχής. Δὲν δύναμαι νὰ ἐμβολιάσω τὸ κορίτσι, διότι ἡ νταντά της δὲν ἔχει προσβηθῆ ἀπὸ εὐλογίαν.

23) Ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς *Milady Montague: Lettres en G. Boucher de la Richarderie: Bibliothèque Universelle des Voyages. Paris 1808 τόμ. II σελ. 74—77.*

Ἡ *Milady Montague* κάμνει τὴν πλέον χαρίεσσαν περιγραφὴν τῶν

1) Letters ἐνθ' ἀν. σελ. 352—3.

ἔξοχῶν τῆς Ρουμανίας (;) ὅπου εἶνε ἰδρυμένη ἡ Ἀδριανούπολις. Αἱ ὄχθαι εἶνε φυτευμέναι ἀπὸ καρποφόρα δένδρα, κάτω ἀπὸ τὰ ὅποια ἡ ἀνωτέρα τάξις ἀπολαμβάνει τὴν δροσιά καὶ πέρνει τὸν καφέ της ὑπὸ τοὺς ἤχους μερικῶν ὀργάνων. Οἱ κηπουροὶ μάλιστα ἀρέσκονται νὰ παντρεύονται μὲ τὸ κελάρισμα τοῦ νεροῦ καὶ τὸν ἤχον τοῦ αὐλοῦ των, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν ἀπλότητά του ἔχει τι τὸ ἀπείρως εὐχάριστον. Τὸ θερμὸν τοῦ κλίματος δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἐργάζονται πολὺ. Ἀλλὰ ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους, καὶ τὸ ἄφθονον πότισμα τὸ ἀναπληροῖ. Ἡ πλειονότης ἐξ αὐτῶν εἶνε Ἑλληνες. Ἡ πώλησις τῶν λαχανικῶν των καὶ τῶν φρούτων των εἰς τὴν πόλιν τοὺς ἐξασφαλίζει σχεδὸν τὴν ἄνετον ζωὴν. Αἱ γυναῖκες των καὶ τὰ κορίτσια των, αἱ ὅποια εἶνε ὠραῖαι καὶ χαρούμεναι, παρουσιάζονται χωρὶς κάλυμμα εἰς τὰς μικρὰς των κατοικίας, κτισμένας εἰς τὸ μέσον τῶν κήπων των καὶ ἀσχολοῦνται ὑφαίνουσαι εἰς τὴν σκιὰν τῶν δένδρων. Ἐκεῖ εὐρίσκει τις ὅλα τὰ ἐργαλεῖα τὰ ὅποια μᾶς θυμίζουσιν τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας καὶ Ρωμαίους. Οἱ βοσκοὶ πλέκουν ἀκόμη στεφάνους ἀνθῶν διὰ τοὺς καλοὺς των κριούς καὶ ὅπως ἐκεῖνοι τοῦ Θεοκρίτου, τραγουδοῦν καὶ διασκεδάζουσιν μὲ διάφορα παιχνίδια.

Ἡ ποίησις εἶνε μία τῶν διασκεδάσεων τῆς διακεκριμένης τάξεως Ἡ Milady Montague ἀναφέρει τὴν μετάφρασιν τὴν ὁποίαν ἔκαμε ἀπὸ πολλὰς στροφὰς τῶν στίχων τοῦ παρὰ Ἰβραήμ, ὁ ὁποῖος τὰς ἀπηύθυνε πρὸς τὴν πριγκίπισσαν σύζυγόν του, κόρην τοῦ Σουλτάνου, πρὶν τὴν λάβῃ ὡς σύζυγον· παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἰδιωματισμῶν, διακρίνει τις εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ ποίημα πραγματικὰς ὠραιότητας.

Ἡ Milady Montague παρέστη εἰς τὴν παρέλασιν τοῦ στρατοῦ, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου, ὁ ὁποῖος θὰ μεταφέρετο ἐντὸς δλίγου εἰς τὸ μέτωπον. Ἐπὶ κεφαλῆς ἦτο ἕνας ἐφένδης ἀνεβασμένος εἰς καμήλαν πλουσίως κοσμημένην. Ἀνεγίνωσκε μὲ δυνατὴν φωνὴν τὸ Ἀλκοράν, τοποθετημένον εἰς προσκέφαλον καὶ ἦτο περιτριγυρισμένος ἀπὸ ὁμάδα παιδιῶν τὰ ὅποια ἔψαλλον ἐδάφια τοῦ κοραίου. Ἠκολούθει μία ὁμάς ἡ ὁποία παρίστανε ὅλα τὰ στάδια τῆς γεωργίας, κατόπιν οἱ ἀρτοποιοὶ καὶ αἱ διάφοροι συντεχνίαι, καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν φορητῶν ἀψίδων θριάμβου, τὰ διάφορα ἐμπορικὰ ἐπαγγέλματα ἀντεπροσωπεύθησαν μεγαλοπρεπῶς. Ἠκολουθοῦντο ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς καὶ τοὺς χορευτὰς. Ἡ πομπὴ ἔκλινε ἀπὸ τοὺς ἐθελοντὰς.

Διὰ νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀφοσίωσίν των εἰς τὸν Σουλτάνον οἱ μὲν τρυποῦσαν τὰ χέρια των ἢ τὰς κεφαλὰς των, μὲ βέλη, ὅποτε ἔρρεε τὸ αἷμα ἀπὸ τὰ χέρια των καὶ τὸ πρόσωπόν των, οἱ δὲ τὸ ἀνταπέδιδον εἰς τοὺς συντρόφους των τρυπόντες τοὺς βραχίονας μὲ μάχαιραν.

Μὲ ἰδιαιτέραν διάκρισιν ἡ Μηλαΐδη Montague εἰσεχώρησε, εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τρία χαρέμια κυριῶν

τουρκισσῶν. Ἡ περιγραφή τῶν χαρμιῶν, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ Εὐρωπαϊαὶ τῆς τάξεώς της καὶ τῆς ἀρετῆς της οὐδέποτε εἰσῆλθον, εἶνε φυσικὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος. Τὸ πρῶτον αὐτῶν τῶν χαρμιῶν ἦτο τὸ τοῦ βεζύρη τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε καμμίαν πολυτέλειαν. Ὁ πλοῦτος τῶν ἐνδυμάτων καὶ ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ὑπηρετῶν ἐπρόδιδον ἀπλῶς τὸ ἀξίωμα τῶν ιδιοκτητῶν. Ἡ ἀπλότης τῆς ἐπιπλώσεως ἐξηγεῖτο ἀπὸ τὴν εὐλάβειαν τοῦ βεζύρη καὶ τῆς συζύγου του : ἀμφότεροι ἐχρησιμοποιοῦν τὸ περισσευμά των εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν. Ἡ σύζυγος ἡλικίας 50 ἐτῶν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ σύζυγός της διατηροῦσε εὐλαβικὴν πίστιν, ἠσχολεῖτο μόνον εἰς τὸ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν καὶ τὸν Προφήτην της. Δὲν ἐδέχετο ἢ τὴν Μηλαΐδη Montague μετ' εὐγενείας εἰλικρινοῖς καὶ φυσικῆς. Δὲν ἐσκέφθη ποτέ, ἀκολουθοῦσα τὴν συνήθειαν τῆς χώρας της, νὰ ὑπερφανεύῃ διὰ τὰ ἄλογά της καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τοὺς σκλάβους της καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ χορευοῦν ἐνώπιόν της ὑπὸ τὸν ἦχον ὀργάνων κάποιοι ἄλλοι. Τὸ γεῦμα τὸ ὁποῖον προσεφέρθη δὲν ἦτο καθόλου πολυτελές.

Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ἀκόμη, ἡ Μηλαΐδη Montague εὗρισκε περισσότερο ἀντιθέτως εἰς τὸ χαρμὶ τοῦ Κιάια, ὑπολοχαγοῦ τοῦ μεγάλου βεζύρη. Ἡ γυναῖκα του Fatime τῆς ἐφαίνετο, ὡς ὠραιότες τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἢ τέχνη δὲν μπορεῖ νὰ φαντασθῇ, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ ἢ ἢ φύσις μόνον. Ἡ προσωπογραφία τὴν ὁποίαν τῆς ἔκαμον ἐκφράζει ζωηρῶς τὸν ἐνθουσιασμόν ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατελήφθη βλέπων αὐτήν, καὶ ὁ ὁποῖος ἀντὶ νὰ πλήττεται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπισκέψεως, ἐνεθουσιάζετο ἀκόμη εἰς τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῶν χαρῶν τῆς Fatime. Πρέπει νὰ τὰ διαβάσῃ εἰς τὰς ἰδίας ἐπιστολάς της. Κάθε τι τὸ πολυτελές καὶ τὸ πλέον περιζήτητον τὸ ὁποῖον δύναται νὰ συλλεχθῇ πρὸς ἐπίπλωσιν ἢ στολισμὸν εἶχε συναθροισθῇ περὶ τῆς ὠραίας Fatime : οἱ χοροὶ, τοὺς ὁποῖους λαμπρῶς ἐξετέλουν οἱ σκλάβοι ἐνώπιον τῆς Μηλαΐδης Montague, ἦσαν αἰθέριοι καὶ λαγνοὶ, ἢ μουσικὴ ἢ ὁποῖα ἠκούετο, τῆς ἐφαίνετο ἐξαιρετικῶς περὶπαθῆς : προσθέτει, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν, μίαν Ἑλληνίδα ἢ ὁποῖα κατέχει τελείως τὴν ἰταλικὴν μουσικὴν, προτιμοῦσε τὴν τουρκικὴν μουσικὴν.

24) Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Alfred Dumont : *Le Balkan, 2ème édition, Paris 1874.*

(Σελ 112—117) Ἀπὸ τὰ 150 τζαμιά τῆς Ἀδριανουπόλεως, τὰ 8 εἶνε τὰ πλέον ἀξιοπαρατήρητα διὰ τὴν ὠραιότητα τῆς ἀναλογίας των καὶ τῆς ἀρχαιότητος. Ἐνα ἐξ αὐτῶν, τὸ Ἐσκί τζαμί χρονολογούμενον ἀπὸ τὸν Μεχμέτ Α', τὸ Μουραδιὲ ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Μουράτ Α'. Ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν ἔχει κανένα ὅμοιον τὸσον παλαιόν. Τὰ ἄλλα 5 ὑψώθησαν

ἀπὸ τὸν Μουράτ Β', Σελὴμ Β', Βαγιαζήτ Α', Βαγιαζήτ Β', Μουσταφά Γ' καὶ Σουλεϊμάν.

Τὰ τζαμιά αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὸν ρυθμὸν τὸν ὁποῖον ἀργότερον καθιέρωσαν οἱ Ὀθωμανοί. Δὲν πρέπει νὰ τὰ συγκρίνωμεν μὲ τὸ περιφημον τζαμί τῆς Προύσης, ἄλλοτε περιβλημένον ἀπὸ πορσελάνην, καὶ αὐτὰ τοῦ Καΐρου, στολισμένα καὶ σκαλισμένα ὡς δαντέλλες, ἀρχιτεκτονικὰ πρότυπα τῆς λεπτότητος καὶ γλαφυρότητος.

Αὐτὰ εἶνε οἰκοδομήματα βυζαντινά, κατεσκευασμένα ἀπὸ Ἑλληνας ἀρχιτέκτονας. Πολὺ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Ὀθωμανοὶ ἐχρησιμοποιοῦν Ἑλληνας τεχνίτας, τοὺς ἐνεπιστεύοντο τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν θρησκευτικῶν τῶν κτιρίων, ὅπως ἐξήτουν ἀπὸ τοὺς Πέρσας νὰ τοὺς κτίσουν τὰ παλάτια τῶν. Τίποτε δὲν εἶνε ἐντελῶς τουρκικὸν εἰς αὐτὰ τὰ οἰκοδομήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ὁ λόγος εἶνε ἀπλοῦς: τίποτε δὲν ἔγινε ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Καθεὶς γνωρίζει τὸ κύριον σχέδιον τῶν μουσουλμανικῶν τζαμιῶν: τοὺς μιναρέδες τῶν, τὰς αὐλὰς τῶν, τὰς πηγὰς τῶν, τὰ σκιερὰ μέρη τῶν, τὰ θυσιαστήρια τῶν χωρὶς καμμίαν διακόσμησιν ἐν τούτοις παράγουσαν ζωηροτάτην αἴσθησιν θρησκευτικοῦ μεγαλείου. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε ὡραῖον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐνὸς τζαμιῶν εἶνε ὁ επικρατέστερος θόλος εἰς τὸσον ὕψος, ὥστε νὰ δίδῃ τὴν γυμνοτητα τοῦ ἀπολύτου τῶν διαστάσεών τῶν.

Οἱ περιέργοι σημειώθουν εἰς αὐτὰ μεγάλον ἀριθμὸν ἀρχαίων κίωνων τοὺς ὁποίους μετέφεραν οἱ Σουλτάνοι ἀπὸ τὰ εἱρεπία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Τὰ χάνια τῆς Ἀδριανουπόλεως, τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν 14ον καὶ 15ον αἰῶνα, μᾶς μεταφέρουν εἰς ἐποχὴν ἀνθοῦσαν. Ἀπαρτίζονται ἀπὸ μεγάλας αὐλὰς ἀπὸ γρανίτην, ὅπου ἐτοποθετοῦντο τὰ ἐμπορεύματα, ἀπὸ διαμερίσματα καὶ σταύλους. Ἡ πόλις αὐτὴ πολυαριθμότερα ἄλλοτε ἢ σήμερον, ἦτο ὀλόκληρος πλακοστρωμένη: παντοῦ ἀκόμη βλέπει κανεὶς πέτρας ἀναποδογυρισμένας καὶ αἱ ὁποῖαι κάνουν δύσβατον τὸν δρόμον.

Οἱ Πέρσαι δὲν εἶνε σπάνιοι εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἐχουν τὴν φήμην ἱκανῶν ἐμπόρων. Οἱ Τούρκοι οἱ ὁποῖοι δὲν τοὺς ἀγαποῦν, καὶ τῶν ὁποίων διαφέρουν ἀπὸ τὴν ζωηρότητα τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν εὐστροφίαν τοῦ πνεύματος, τοὺς κατηγοροῦν ὡς κακῆς πίστεως. Ἡ πόλις κατὰ τὸν Αὐγούστον 1868 περιέκλειε ἀκόμη παροικίαν ἢ ὁποῖα εἶχεν ἔλθῃ ἐκ Τεχεράνης. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ Babistes ὁπαδοὶ τοῦ Bad, νεωτεριστοῦ, ὁ ὁποῖος προσεπάθησε, εἶνε ἀρκετὰ χρόνια, νὰ ἰδρῦσῃ μίαν νέαν θρησκείαν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τοῦ Σάχη: εἰς αὐτὴν ἢ Ἀνατολὴ καὶ ἢ Δύσις ἐξ ἴσου θὰ προσηλυτίζοντο. Κατόπιν μακροῦ καὶ αἰμοφύρτου διωγμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Bad δὲν ἔδειξαν δειλίαν, ἀλλ' ἀνεπέωσαν, μὲ τὸ θάρρος τῶν μὲ τὸ ὁποῖον ἐπεθύμουν καὶ ἐδέχοντο τὸ μαρτύριον, σκηναὶς τὰς ὁποίας

ἐνομίζομεν ὡς ἐξαφανισθείσας ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ἡ ἐξουσία, ἡ ὁποία κατεδίκασε εἰς θάνατον μεγάλον ἀριθμὸν ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν ἀρχηγόν των, ἀπεφάσισε νὰ ἐξορίσῃ τοὺς λοιπούς. Ἡ Τουρκία ἡ ὁποία δὲν εἶχε ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τὴν αὐτὴν τῆς Περσίας, ἔδωσεν ἐκουσίως ἄσυλον εἰς τοὺς καταδιωκομένους. Τοὺς παρεχώρησε πρὸς διαμονὴν τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ μερικὰ χωρία τῆς Ρωμυλίας. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Bad ἐγκατεστάθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βιλαετίου.

Ἡ ζωὴ τῶν ἐξορίστων ἦτο συνεχὲς ὑπόδειγμα ἠθικῆς καλλιέργειας. Σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς των, ἠσχολήθησαν ὅλοι εἰς ἓνα ἐπάγγελμα· αὐτὸ εἶνε ἀρχὴ τῆς πίστεώς των, ὅτι κάθε ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐργάζεται καὶ ἔζων ὅπως οἱ ἄλλοι μουσουλμάνοι μὲ μόνην αὐτὴν τὴν διαφορὰν, καὶ δὲν ἔπαυον νὰ δίδουν τὸ παράδειγμα τῆς εὐσπλαχνίας καὶ τῆς γλυκύτητος. Παρηκολούθουν τακτικῶς τὰς δημοσίας προσευχὰς ἐντὸς τῶν τζαμιῶν. Ἐν τούτοις δὲν ἀπρηνοῦντο τῆς πίστεώς των, ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἦτο ἱεροκῆρυξ καὶ ἀπόστολος. Ἐνας Τοῦρκος ἤρξατο νὰ ἀγοράσῃ καπνὸν εἰς τὸ μαγαζὶ ἐνὸς babiste, ὁ ἔμπορος τοῦ ὠμίλουσε διὰ τὴν σωτηρίαν, διὰ τὴν ἀναζωογόνησιν τῶν ψυχῶν, διὰ τὴν ἀρετὴν.

Ἡ συνομιλία ἐγένετο εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ μὲ τὴν ἰδιαιτέραν εὐστροφίαν τῆς φυλῆς του, οὐχὶ χωρὶς νὰ ἀναμειγνύῃ εἰς τοὺς λόγους του εἰκόνας καὶ παραβολὰς. Ἐάν ὁ συνομιλητὴς του ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν συνδιάλεξιν, ὁ babiste ἔθιγε μερικὰ σημεῖα πλέον ἰδιαιτέρα τῆς νέας διδασκαλίας του. Αὐτὸς ὁ λαϊκὸς ἀπόστολος τελείως προσωπικὸς, προσερχόμενος ἀπὸ τὰ παζάρια, ἐπιδιορθῶν ὑποδήματα ἢ πλέκων ψάθας, εἶνε τὰ μάλιστα ἀνατολικός. Εἶνε ἐνδιαφερόν νὰ εὐρίσκωμεν κατὰ τὰς ἡμέρας μας ἀρχὰς καὶ συνηθείας τὰς ὁποίας δυνάμεθα σχεδὸν νὰ συγκρίνωμεν ἀναγινώσκοντες τὰς παλαιὰς διηγήσεις καὶ ἰδιαιτέρας τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Οἱ Babistes προσηλύτισαν, αὐτὸ ὑπῆρξεν ἀρκετὸν διὰ νὰ θορυβηθῇ ἡ Πύλις ὁ βαλῆς δὲν ἐγνώριζε τίποτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν θρησκείαν, δὲν ἐσκοτίζετο καθόλου, ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ cesar δὲν ἠσχολεῖτο περισσότερον μὲ αὐτὰς τὰς θρησκευτικὰς ιδέας, αἱ ὁποῖαι ἠδύναντο νὰ καταλήξουν εἰς ταραχὰς τῶν Ἰουδαίων τῆς Ἱερουσαλήμ· ὁ ῥωμαῖος κυβερνήτης καὶ ὁ τοῦρκος κυβερνήτης δὲν ἠγάπων αὐτὰς τὰς ἀνησυχίας Ὁ βαλῆς ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν προπαγάνδαν. Οἱ babistes διετάχθησαν νὰ εἶνε ἔτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν, χωρὶς νὰ τοὺς εἰπῇ κανεὶς ποῦ θὰ τοὺς ὠδήγουν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Bad τοὺς συνεκένρωσε καὶ τοὺς ἀνήγγειλε τὰς νέας δοκιμασίας «ἡ μικρὰ του ὁμάς, ἔλεγε, δὲν εἶχε νὰ λυπηθῇ, ἀφοῦ παρέμεινε ἠνωμένη κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ διωγμοῦ, ἕκαστος ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ δικαιοσύνην ὅταν ὑπῆρξε ἀγαθός, φιλεύσπλαχνος ἄξιος τῆς ἱερᾶς μνήμης τοῦ ἀρχηγοῦ Μάρτυρος, τὸν ὁποῖον ἠὺλ·βοῦντο. Μόνον ἓνας παρέμεινε εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ δὲν θὰ συμμετεῖχε τοῦ ταξειδίου τὸ ὁποῖον τοὺς ὑπε-

βλήθη, δὲν ἦτο ἔνοχος, ἀλλὰ νυμφευθεὶς μουσουλμανίδα, ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἀδελφῶν του.

Ὁ δυστυχὴς αὐτός, ὁ ὁποῖος παρευρέθη εἰς τὴν ὁμίλιαν αὐτὴν, ἐπιστρέψας σπῆτι του ἀηλιτισμένος, ἀπηγγονίσθη προξενεῖ ἔκκληξιν, ἐάν τις ἐνθυμηθῆ ὅτι ἡ αὐτοκτονία εἶνε σχεδὸν ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἀνατολίτας.

Τὸ 1866, οἱ babistes μετεφέρθησαν, μού εἶπον, εἰς τὴν Κύπρον. Ἴσως νὰ ἐγκατέλειψαν αὐτὴν τὴν νήσον, ὅπως ἐγκατέλειψαν τὴν Ἀδριανούπολιν.

Τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἂν καὶ εἶνε χώρα τῆς Βουλγαρίας (;), ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως εἶνε κυρίως Ἕλληγες καὶ Ὀθωμανοί. Ὁ ὁρθόδοξος ἀρχιεπίσκοπος προσδιορίζει εἰς τριάντα χιλ. τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁμοθρήσκων του· ὁ βαλῆς ὁμοίως εἰς τριάντα χιλ. τοὺς Τούρκους. Ἡ πόλις περικλείει ἀρκετὰ σημαντικὸν ἀριθμὸν Ἰουδαίων, περισσότερον τῶν 8000 προσερχομένων ἐξ Ἀνατολῆς καὶ ἄλλων ἐξ Ἰσπανίας ἀπὸ τὸν 16ον αἰῶνα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἀρμενίων ἀναβιβάζεται εἰς δύο χιλ. Οἱ βούλγαροι σχεδὸν ὅλοι γεωργοὶ καὶ ὀλιγώτερον πλούσιοι, ἀποτελοῦν τὸν ὑπόλοιπον τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ μικροὶ ἐργαστηριάρχαι καὶ οἱ ἐργάται Ἕλληγες εἶνε ἴδιοι μετ' ἐκείνους τοὺς ὁποῖους εἶδομεν εἰς τὰ παράλια, ἴδιοι ὅπως τοὺς βλέπει κανεὶς παντοῦ.

Ἡ Ἀδριανούπολις ἔχει πολιτισμένην κοινωνίαν, τῆς ὁποίας τὴν πρωτεύουσαν θέσιν κατέχουν οἱ Ἕλληγες, οἱ ὁποῖοι τὸ ἔχουν τιμὴν νὰ παρακολουθοῦν τὰς συνηθείας τῆς Εὐρώπης. Αἱ γυναῖκες παίζουν πιάνο καὶ φοροῦν μόδας τῶν Παρισίων, οἱ ἄνδρες ἀναγιγνώσκουν τὰ βιβλία μας· εἶνε εὐκόλον νὰ εὐρεθοῦν συνομιληταὶ οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν τὴν γαλλικὴν. Ἐκπλήττεται κανεὶς νὰ συναντᾷ συνηθείας τῆς Γαλλίας ἢ τοῦλάχιστον τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ πολιτισμοῦ μας εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἐβρου, καὶ θὰ ἀπέβαινε κανεὶς κακὸς ἂν παρετήρει τὴν κοινωνίαν αὐτὴν μετ' πνεῦμα πολὺ κριτικόν.

Περισσότερον ἀξίζει νὰ τονίσωμεν τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν τὴν ὁποίαν μᾶς κάμουν καὶ διερχόμεθα τὰς ἐσπέρας μερικὰς ὥρας ἀναπαύσεως εἰς τὰ μεγάλα ἀνατολίτικα σαλόνια ἐπιπλωμένα μετ' γούστο καὶ πολυτέλειαν, εἰς τὸ μέσον γυναικῶν αἱ ὁποῖαι ἔχουν πάντοτε κατὰ τὸ παράδοξον τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὸ μέσον ἀνδρῶν οἱ ὁποῖοι ἀποκαλύπτουν μετ' τὴν διάλεκτόν μας, σκέψιν τόσον διάφορον τῆς ἰδικῆς μας. Ἐὰν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας μέχρι τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ ὡς τὰ βᾶθη τῆς Θράκης τὸ ἴδιον πιάνο παίζει μετ' τὰ ἴδια γούστα, ἡ μονοτονία αὐτὴ δὲν ἔχει τίποτε νὰ προσκρούσῃ εἰς τὸ κλίμα. Βέβαια δὲν θὰ εἶνε αἱ πλέον νέαι μόδες, αἱ ὁποῖαι παρ' ὅλην τὴν ὑπομονὴν τῶν κυριῶν, φθάνουν εἰς τὰ μικρὰ εὐρωπαϊκὰ κέντρα.

(Σ 147) «Daupa» (Δούναβις) «Ἀδριανούπολις», ἐφημερίδες βουλγαρικαὶ αἱ ὁποῖαι πρὸ ὀλίγου ἰδρῦθησαν.

(Σ 148) Δὲν πρέπει ποτε νὰ ξεχνῶμεν ὅτι ὕλαι (ξεσηκώματα) αἱ ἀνα-

στατώσεις τῶν ἐθνοτήτων εἰς τὴν Τουρκίαν ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ σχολεῖον. Εἰς μέγαν ἀριθμὸν χωρίων Ἑλληνικῶν τῆς Ρωμυλίας βλέπει τις ἀκόμη μέγαν χάρτην τελειότατον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας. Αὐτὸς εἶνε ἔργον τοῦ πατριώτου Ρήγα Φεραίου, ὁ ὁποῖος τριάντα χρόνια, πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοὺς διεμοίρασεν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Αὐτὸς εἶνε ἕνα πολῦτιμον κεμήλιον. Πόσον συνετέλεσε εἰς τὸ νὰ ἰσχυροποιήσῃ εἰς τὰς καρδίας τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀπελευθερώσεως!

(Σ. 117—119) Ἐγένετο πολὺς θόρυβος περὶ τὰ 1860 διὰ μίαν καθολικὴν Βουλγαρίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐνδιεφέρετο ἡ αὐτὴ τῆς Ρώμης. Δύναται νὰ βλέπῃ κανεὶς σήμερον εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ποῖα ἀποτελέσματα ἔφερε αὐτὴ ἡ κίνησις. Ἡ καθολικὴ προπαγάνδα τῶν τελευταίων ἐτῶν ἐγένετο ἀπὸ Πολωνοὺς ἱεραποστόλους, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦντες τὴν σλαβικὴν ἡννοοῦντο ἀπὸ τὸν λαόν. Οἱ πατέρες τῆς μεταρρυθμίσεως ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβον τὴν ἀλλαγὴν τῆς θρησκείας τῶν Βουλγάρων. Ἡ Πύλη ἠννόησε τὰς προθέσεις των. Μία περισσότερα θρησκευτικὴ κοινότης εἰς τὴν Τουρκίαν, εἶνε νέα ἀρχὴ ἐξασθενήσεως τῶν ραγιαδῶν.

Ἐνῶ ὁ καρδινάλιος τῆς Ρώμης Βαρναβο ἠλόγει, χωρὶς νὰ ἐξογκῶνῃ τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας ἐλογάζοιτο νὰ ἐπαρμόσῃ, τὴν ἀναγέννησιν τῆς πίστεως εἰς τὴν κοιλάδα Μαρίτσα, ὁ Κιουπρλί-πασᾶ, διοικητὴς τῆς Ἀδριανουπόλεως, διέτρεχε τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἐνεθάρρυνε τὰς μεταστροφάς (τοὺς ἀλλαξοπιστοῦντας).

Οἱ Πολωνοὶ ἱεραποστολοὶ ἠθέλησαν νὰ κτίσουν ἐκκλησίαν πλησίον τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιεπισκοπῆς. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὑπέδειξε εἰς τὸ μεζλίσις ὅτι τὸ οἰκόπεδον ἦτο βακοῦφι καὶ ἡ ἐκκλησία ἐγκατελείφθη. Οἱ Πολωνοὶ μετεφέρθησαν εἰς τὸ Κερίσχανε, χωρίον ἰδρυμένον εἰς τὰς πύλας τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἐχουν ἀπὸ 5 ἐτῶν σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἐφοίτουν περισσότεροι τῶν 30 μαθητῶν καὶ τὸ ἐγκατέλειψαν. Οἱ καθολικοὶ ἔνωτικοὶ βούλγαροι εἶνε σήμερον περὶ τὰς 2000. Ὁ ἐπίσκοπός των, σεβ. Ραφαήλ, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Πύλη ἔσπευσε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν τίτλον ἀρχιεποῦ θρησκευτικῆς κοινότητος, δίδουσα θέσιν εἰς τὸ mesliss πλησίον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀρχιεπισκόπου, δὲν κρύπτει ὅμως τὴν συμπάθειάν του διὰ τοὺς Πολωνούς.

Δύο assumptionistes τῆς Nîmes καὶ τέσσαρες ἀδελφαὶ τοῦ αὐτοῦ τάγματος ἴδρυσαν πρὸ ὀλίγου μίαν νέαν ἐκκλησίαν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ βιλαετίου. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ ἂν καὶ εἶχε μέτρια ἀποτελέσματα προσέφερε ὑπηρεσίας μὲ τὴν ἀφοσίωσίν της καὶ τὴν ἀγάπην της πρὸς τὸν πλησίον.